

Brieven uit Noord-Brabant door Erica (pseudoniem van ondermeester Michel Jan van de Berg), oorspronkelijke weergave in de Gelderlander(Nijmeegsch Dagblad) van 6 en 7 februari 1910. Taalkundige bewerkingen en aanvullende toelichting in tekst (cursief) en beeld door Frank Geenen. (versie 8 juni 2019)

De Kuster

Het is de derde en de meest populaire dorpsnotabele. En ook zijn notabelheid vindt zijn grondslag in een meervoudige ontwikkeling, waardoor hij boven zijn mededorpe-lingen uitsteekt. Hij gaat graag om met de misters (*de schoolmeesters*) en deze zien op hun beurt de kuster (*koster*) graag in hun gezelschap. Misschien vindt deze wederzijdse vriendschap zijn oorsprong in het feit, dat mister en kuster in vroegere jaren meestal één en dezelfde persoon waren en de klène mister (daarmee zichzelf bedoelend) vooral, bij zeer zeldzaam voorkomende ontstentenis van de kuster, met plezier een deel van diens taak overneemt. Dan is de kuster ik geloof haast de gewichtigste persoonlijkheid van het dorp en zeker is hij de man die het veruit het drukst heeft in onze gemeente.

Erica (Michel Jan van de Berg) heeft het over Marinus van Hooft, geboren op 21 augustus 1860 en overleden op 23 augustus 1938. Hij was stoelenmatter en bijna 60 jaar organist en 45 jaar koster. In 1932 ontving hij de bronzen eremedaille in de Orde van Oranje Nassau. Hij was ook 44 jaar opperbrandmeester en verzorgde het ontsteken van de openbare verlichting. Hij was kaarsenmaker, hij scheerde en vervulde voor een periode de rol van dorpsomroeper door bij de herberg aan de Heuvel Het Gebooi voor te lezen. Marinus is geboren in Dinther, maar kwam snel met zijn ouders te wonen aan de Heuvel in een woning op de huidige locatie Heuvel 9 (schildersbedrijf Dekkers). Marinus bleef ongehuwd. Foto is waarschijnlijk gemaakt bij zijn 50 jarig jubileum als organist (22 april 1931).

Want wie verenigt zoveel en zo uiteenlopende betrekkingen in één persoon als hij? Zeker, de kerk eist het leeuwendeel van de krachten van de kuster. Maar, je weet het nog, onder zijn wakkere leiding volbrengen zes ferme spuitgasten (*brandweermannen*) het blus- en reddingswerk, zo vaak de brandklok bengelt in het gehucht.

Twee lantarens doen van oktober tot maart bij donkere maan zondagsavonds van vijf tot tien in ons dorp de nacht in dag verkeren. Maar hun heldere glans zou geen drie vierkante meter oppervlakte verlichten, zo de werkzame hand van de koster ze niet gereinigd, gevuld en aangestoken had. En dan, wie maakt er kaarsen als hij? Wie scheert zo licht, met zulk een bevalligen zwier, als de kuster?

Ja, ja, maar kuster spelen, dat is geen werk voor alle man. 's Morgens voor dag en dauw de veren uit, naar de kerk, de deuren geopend, alles voor de dienst in gereedheid gebracht, in de winter netjes zorgen dat de lampen goed branden en dan twintig minuten voor zeven blinkt de opwekkende toon der morgenklok door de frisse lucht. De klok, hoe fors klankt haar gebimbam wanneer zijn hand het luitouw houdt. Heel anders dan, wanneer 's middags soms „Nol van den Pastoor“ aan de klok hangt.

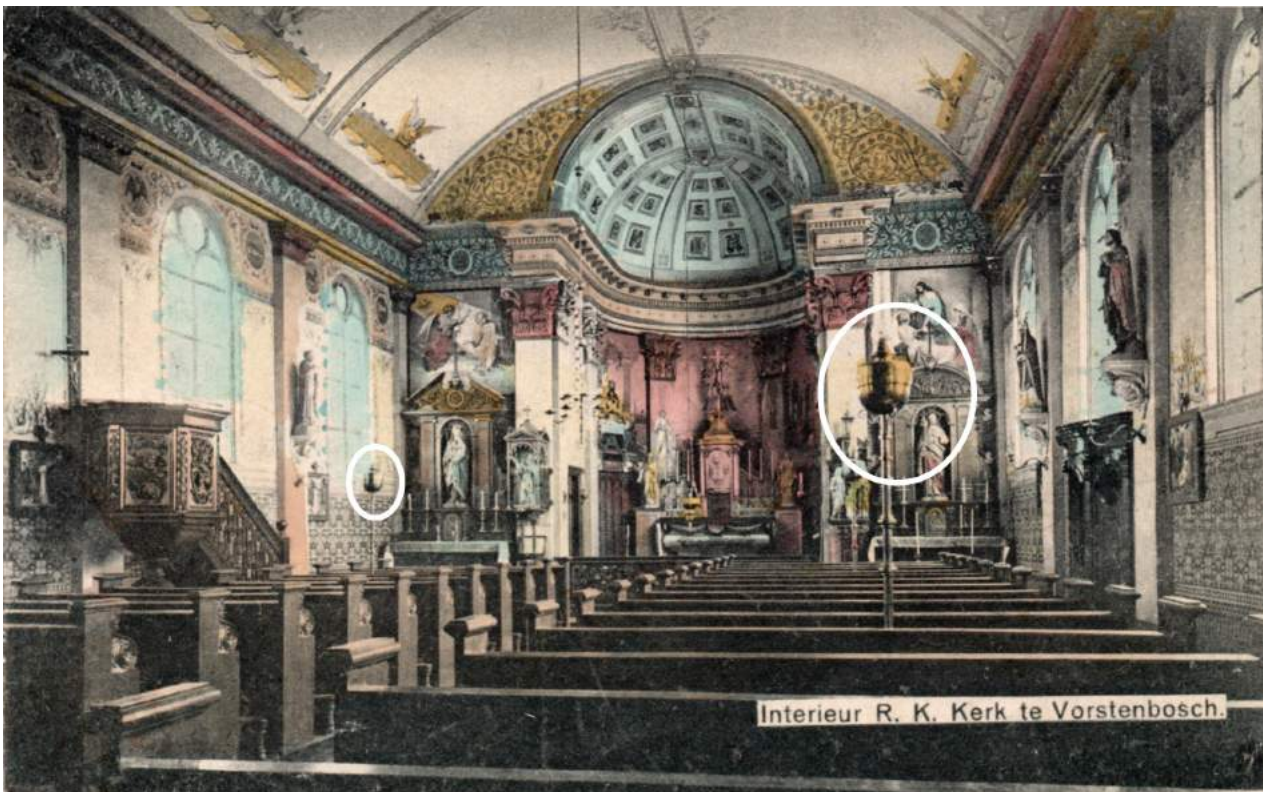

Het Kuijtheorgel van Vorstenbosch is gebouwd vanaf 1876/1880 door orgelbouwer Adrianus Kuijthe uit Oss. Tot aan zijn dood in 1912 was het jaarlijks onderhoud (à f 20,=) ook in zijn handen. Marinus van Hooft werkte, soms als timmerman, mee aan de jaarlijkse schoonmaak, reparatiewerk en stemmen van het orgel. In 1933 is het orgel verplaatst naar de nieuwe kerk die naast de oude gebouwd was en door gebrek aan onderhoud (crisis en oorlog) raakte het orgel langzaam in verval. In 1994 is het grondig gerestaureerd en inmiddels tot rijksmonument omgedoopte unieke orgel weer in gebruik genomen. Bron: boek Het Kuijthe orgel 1880 door Siching Het Kuijthe orgel. Vermoedelijk is het orgel de eerste bijna 60 jaar (van bouw tot sterfdag Marinus) enkel door Marinus bespeeld geweest.

En onder de mis het orgel. Het orgel dat hij reeds als vijftien jarige knaap bespeeld heeft (*waarschijnlijk was hij 19 toen hij het orgel voor het eerst bespeelde. Het orgel werd opgeleverd in 1880. In 1931 vierde Martinus zijn 50 jarig jubileum als organist*). Het orgel waarvan hij alle goede eigenschappen en valse tonen kent. Het orgel, dat hij liefheeft en zorgvol bewaakt, als de moeder haar kind. Het orgel, waarvoor hij zich iederen morgen weer met nieuwe ambitie, met nieuwe toewijding neerzet. Het orgel, dat hij doet steunen en klagen, zo vaak het de laatste zangen, de overledene gewijd, begeleiden moet. Het orgel waaraan hij de sombere tonen van miserère en kruisweggezing ontwringt, waaruit hij het jubelend alleluja doet schallen, dat onder de druk van zijn vingers liefelijk ruist als een lentewind, wanneer in de meimaand de Marialiederen klinken door de geurenzwangere lucht, welke het bloembekranste Moedergodsbeeld omgeven, dat mee dondert in het machtig lied der pelgrims op het grote Cuneefeest. Het orgel, dat zijn trots, zijn glorie uitmaakt! Is het een wonder, dat hij het niet kan verkroppen, hoe een vreemde pater soms de schennende hand aan het, -wat zeg ik- aan zijn orgel durft te slaan en wel zorgt, dat de klène mister met z'n vingers van het gewijde speeltuig afblijft?

En wanneer eens per jaar de orgelstemmer uit Oss komt, hoe blijft hij er dan bij toezien, of alles wel goed nagezien wordt. En hoe verheugd zet hij zich de volgenden zondag voor het gestemde instrument om de parochianen te laten horen, hoe goed zijn orgel nu weer klinkt. Maar toch, er is iets, wat hem doet besluiten voor een ogenblik de houten orgelbank te verlaten, op gevaar af, dat zijn plaats oogenblikkelijk door diejen verwaanden klènen mister wordt ingenomen. Reeds even heb ik het aangeraakt (*benoemd*).

In de winter branden zondags vier en door de week twee lampen in ons kerkske. Deze eisen de voortdurende zorg en toewijding van de kuster. Met eigen hand steekt hij ze elke morgen aan, terwijl zijn zuster (*zus Mie was op dat moment nog vrijgezel. Een jaar later, in 1911, trouwde ze met Willem Keunen en gingen ze tegenover de kerk in de Kapelstraat wonen*) zorgt dat de koperen bollen steeds blinken als goud en de glazen schitteren als kristal.

Oude foto (ansichtkaart ca 1920) van interieur kerk. Omcirkeld de koperen bollen olielampen die de kerk moesten verlichten bij donkerte. NB elektriciteit was pas later in de dertiger jaren in Vorstenbosch beschikbaar.

Maar wanneer tijdens de dienst, het vorderend morgenuur al meer en meer licht door de hoge kerkraden zendt, begint de koster onrustig te draaien op zijn bank. Hij draait de koorlamp in om te zien of het daglicht het lezen reeds toelaat en dan springt hij op van zijn zitplaats, grijpt de lange blaaspijp en begint zijn duisternis brengende tocht door de kerk, welke in vroeger jaren, toen de lampen er pas waren en de boeren hem zo aangapten, zijn nachtmerrie was, doch nu voor hem een dagelijkse triomftocht schijnt, waarvoor hij zelfs zijn geliefd orgel enige ogenblikken wil overleveren aan de barbaren hand van de klène mister.

Geen wonder dus, dat de gemeenteraad ook begrepen heeft, zijn twee lantaarns aan geen betere handen te kunnen toevertrouwen, dan aan de beproefde lampenist van onze kerk. Hij heeft zich niet bedrogen. Laat zijn zuster vrij de kerklampen poetsen en vullen, zij zal het niet wagen met haar vingers de kostelijke lichtbronnen van ons dorp te beroeren. De gemeenteverlichting in al haar doelen en vertakkingen, in haar ganse omvang neemt de koster geheel voor zijn rekening. Heeft hij in het brandspuithouske (*huisje waar beperkte brandweermaterialen als pomp, trap en emmers lagen opgeslagen*) niet een apart hoekje voor dit veelomvattend werk ingeruimd? Gaat hij zelf niet naar de mulder elke week om twee kannen „stinkollie”? Brandt hij de pitten niet op tijd af, poetst hij geen lampeglazen? En worden niet minstens eens per jaar de lantarenruiten door hem gewassen en, waar weer, wind, tijd of schennende hand de ruiten beschadigde, de barsten of gaten netjes met papier beplakt?

Een lampopsteker aan het begin van de 20ste eeuw

Dan komt oktober en brengt de kermis, de dagen, waarop voor het eerst in het naderend bar seizoen licht in onze dorpsduisternis moet worden gebracht. Met hoeveel zorg heeft de kuster dan dagen te voren reeds kleine verlichtingsproeven genomen. Wel vijfmaal per dag is hij bij de lantaarns geklommen, heeft elk deurtje, elk glas, elke arm tien keer beproefd en eindelijk alles goed bevonden. Nu is het plechtig ogenblik daar, waarop de lantaarns zullen worden ontstoken. Nog eens gekeken of het wel donker genoeg is en het ontsteken van de lampen geen verkwisting van kostelijke gemeenteolie zou zijn? Neen, het is donker genoeg; dan met van aandoening bevende hand de ladder op de schouders genomen en naar het „skolhous" (*schoolhuis = het huis van het hoofd der school, de bovenmeester*) waar de eerste lantaarn hangt en geen heidense priester ontstak ooit met meer eerbied het heilig vuur, als onze kuster de lantaarn, welke geroepen is een feestelijke schijn te werpen over het kleine kermisterrein.

Oude Ansichtkaart van het „schoolhous“ op het huidige Meester Loeffenplein met zichtbaar de lantaarn (omcirkeld). Herkenbaar zijn nog de oude lindebomen en het huis Heuvel 2 van Geenen Diervoeders.

De andere lamp ondergaat eenzelfde bewerking; dan gaat de kuster een pas of tien achteruit om zich te verlustigen in z'n werk en in stille verrukking de rooden schijn gade te slaan, keert nog eens weer, draait de lamp nog wat hoger, dan nog eens gekeken en weer wat lager gedraaid, omdat ze met „zo'n hollen weind zoo licht blaókt, wonne,“ en de kuster gaat zelfvoldaan naar huis. Maar nog wel twintig keer loopt hij naar buiten om te zien of alles in orde is en hij is pas gerust, wanneer hij klokslag tien uur met dezelfde plechtigheid, waarmee straks het ontsteken gepaard ging, de lampen heeft uitgedaan. Zie je nu, dat onze gemeenteverlichting in goede handen is en begrijpt je nu ook, dat de kuster een beslag dreigde te krijgen van schrik, toen verleden winter de lantèèrn on 't skolhous met lamp en al in brand vloog.

De brandspuit en het scheermes kennen we laten rusten. Ik heb hier al uitvoerig de bekwaamheden van de kuster geroemd. Doch er is nog meer. Zijn kaarsen branden op onze en de Loosbroeksche altaren en zijn roem van aangenaam verteller is overal verbreid. Niemand weet zoveel kluchtjes te vertellen als hij. Maar we moeten afscheid nemen van onze kuster. Moge hij nog lang plezier hebben van zijn orgel, zijn blaaspijp, zijn lantaarn en zij het ons gegeven nog jaren den vreemdeling met trots te mogen wijzen: „kijk, daôr git onze kuster!“

Piombo

HEER JEZUS, LEER ME
MIJN KRUIS DRAGEN.

K.A.M. (Holland)

207

01683

Bid voor de Ziel van Zaliger
Marinus van Hooft.

Begiftigd met de eere-medaille
van Oranje-Nassau.

Gouden Jubilaris en Prefect van de
Zangers-Afdeeling der H. Familie.
Organist gedurende meer dan 60 jaren,
Koster gedurende 45 jaren.

Lid van de Retraitepenning enz.
Geboren te Vorstenbosch 21 Aug. 1860
en aldaar, voorzien van de laatste H.H.
Sacramenten, overleden 23 Aug. 1938.

Zijn leven was een voortdurende voor-
bereiding voor den dood.

Met een heiligen ijver droeg hij zorg voor
het huis van God en zong dagelijks gedu-
rende 65 jaren Gods lof in Zijn heiligen
tempel.

Innig gehecht aan den dienst van God,
waardeerde hij de vriendschap der men-
schen.

Trouwe dienaar, treed binnen in de vreug-
de des hemels.

Dierbare bloedverwanten en vrienden,
bidt voor mij.

Zoet Hart van Jezus, wees mijne liefde.
(300 dag. afl.)

L. van Kessel, Koster, Vorstenbosch.

Marinus van Hooft werd op 23 augustus om 8.30 plotseling onwel. Toen docter Koning (huisarts te Uden) ter plekke kwam was Marinus al overleden. Het was net twee dagen na zijn 78ste verjaardag. bron: krantenartikel 24 augustus 1938.

ERICA